

Casusonderzoek Gelderland

Onderzoek na overlijden van een ondertoezichtgestelde peuter

Samenvatting

Begin 2011 overleed peuter A. als gevolg van kindermishandeling. De peuter verbleef vanaf het voorjaar van 2010 in een pleeggezin en werd in de zomer onder toezicht gesteld van Bureau Jeugdzorg Gelderland (hierna: BJZ Gelderland). Begin 2011 logeerde peuter A. enkele dagen bij moeder. Later die maand zou A. weer bij haar gaan wonen. Aan het einde van het meerdaagse bezoek aan moeder werd peuter A. met ernstig hersenletsel opgenomen in een ziekenhuis, waar A. de volgende dag overleed.

De Inspectie Jeugdzorg deed onderzoek naar het handelen van BJZ Gelderland, Entréa en de Raad voor de Kinderbescherming in deze casus. De Inspectie voor de Gezondheidszorg stelde vragen aan de GGZ-instelling Dimence over zijn betrokkenheid bij de zorg aan moeder. Na afloop van het eigen onderzoek heeft de Inspectie Jeugdzorg vertegenwoordigers van BJZ Gelderland, Entréa en de Raad voor de Kinderbescherming uitgenodigd om in een bijeenkomst te zoeken naar de dieperliggende oorzaken van zaken die niet goed gegaan zijn in de samenwerking bij de zorg voor A. De opbrengst van deze leerbijeenkomst is benut bij het formuleren van de aanbevelingen.

Oordelen

1. De kwaliteit van de besluitvorming over de terugkeer van A. naar moeder door BJZ Gelderland en de Raad voor de Kinderbescherming was onvoldoende. Ook de kwaliteit van de voorbereiding van de terugkeer van A. naar moeder door BJZ Gelderland en Entréa was onvoldoende.

Uit het onderzoek komen hiervoor de volgende oorzaken naar voren:

- Medewerkers hebben het zicht verloren op de oorsprong van de zorgen over A. en belangrijke informatie over moeder die bekend was bij de start van de hulpverlening is naar de achtergrond verdwenen.
- De kinderrechter gaf een machtiging uithuisplaatsing voor de periode van drie maanden in plaats van het jaar waarom was verzocht. Drie maanden is een korte periode voor een zorgvuldige besluitvorming over en uitvoering van een eventuele terugplaatsing. Vanwege de beperkte tijd die beschikbaar was, is het besluit van de kinderrechter bij BJZ Gelderland geïnterpreteerd als opdracht om te blijven koersen op thuisplaatsing van A.
- Er was onvoldoende sprake van een gezamenlijke koers van de medewerkers: op belangrijke momenten in de hulpverlening is te weinig het overleg gezocht, de overgang van vrijwillige naar gedwongen hulp voor A. heeft niet geleid tot een gezamenlijke evaluatie van de hulpverlening en nieuwe informatie heeft de koers onvoldoende beïnvloed.
- De begeleiding door BJZ/JB heeft zich vooral gericht op het organiseren van zorg voor A. en zicht op A. in de thuissituatie. Een kritische blik op het netwerk, de problematiek en de mogelijkheden van moeder raakte op de achtergrond.
- De gezinsvoogd van BJZ/JB is onvoldoende inhoudelijk ondersteund in deze casus.
- De pleegzorgbegeleider van Entréa heeft de casus niet besproken tijdens de werkbegeleiding.

- De gezinsvoogd had weinig contact met het eigen netwerk van moeder, om die reden vormde het netwerk geen bron van informatie over hoe het met A. ging tijdens de ongebeide bezoeken aan moeder.

2. Er is onvoldoende gecommuniceerd tussen BJZ Gelderland en Dimence tijdens de ondertoezichtstelling van A.

Een verklaring hiervoor is gelegen in verschillende opvattingen over het delen van informatie.

Aanbevelingen

Zorg ervoor dat het proces van terugkeer van jeugdigen naar huis in een gedwongen kader zo georganiseerd is dat:

- informatie over de oorsprong van de zorgen over jeugdigen en hun context bij betrokken organisaties bekend is en in het vizier blijft;
- de voorwaarden voor terugkeer van jeugdigen naar huis bekend zijn bij en gedeeld worden door betrokken organisaties;
- er sprake is van goede uitwisseling van informatie tussen betrokken organisaties;
- BJZ en zorgaanbieders samenwerken bij belangrijke momenten in de hulpverlening, zoals het maken van risicotaxaties, het kiezen van de verblijfplaats van jeugdigen en het evalueren van (on)begeleid bezoek van jeugdigen aan hun ouder(s);
- zoveel mogelijk actuele informatie van direct betrokkenen wordt gebruikt om situaties te beoordelen en beslissingen te nemen;
- waar mogelijk het eigen netwerk van cliënten benut wordt;
- medewerkers adequate ondersteuning en aansturing ontvangen.

De Inspectie Jeugdzorg verwacht van BJZ Gelderland, de Raad voor de Kinderbescherming en Entréa dat zij, zowel in de eigen organisatie als in de samenwerking met elkaar, deze aanbeveling vertalen in verbeterplannen met concrete maatregelen. De inspectie beoordeelt vervolgens of het verbeterplan volledig, realistisch en ambitieus is. Dit betekent dat wordt beoordeeld of de maatregelen gericht zijn op de geconstateerde tekortkomingen, of het plan voldoende waarborgen bevat om te kunnen slagen en of er vaart zit in de aanpak van de tekortkomingen. Vervolgens controleert de inspectie de invoering van de maatregelen in de praktijk, totdat het verbeterplan is uitgevoerd.

De inspectie beveelt de provincie Gelderland en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan toe te zien op de totstandkoming van het plan. De inspectie zal de provincie en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie informeren over de voortgang van het toezicht.

Dimence zal intern aandacht vragen voor cliënten in hun rol als ouders, vooral bij verwijzingen vanuit Bureau Jeugdzorg, en voor sneller telefonisch overleg met Bureau Jeugdzorg. De Inspectie Jeugdzorg beveelt BJZ Gelderland aan om in vergelijkbare situaties betrokken GGZ-instellingen, zoals Dimence, voldoende op de hoogte te houden van relevante ontwikkelingen in de hulpverlening en de ernst van de situatie.

De verbetering van de communicatie tussen BJZ Gelderland en Dimence zal gevolgd worden door de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie voor de Gezondheidszorg gezamenlijk.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
Hoofdstuk 2 Bevindingen	7
2.1 Periode van februari tot augustus 2010	7
2.2 Periode van augustus tot november 2010	8
2.3 Periode van november 2010 tot januari 2011	9
2.4 Periode vanaf januari 2011	10
Hoofdstuk 3 Beoordeling	11
3.1 De besluitvorming over de terugkeer van A. naar moeder	11
3.2 De voorbereiding van de terugkeer van A. naar moeder	12
3.3 De communicatie tussen BJZ Gelderland en Dimence tijdens de OTS van A.	12
Hoofdstuk 4 Aanbevelingen	13
4.1 Leerbijeenkomst.....	13
4.2 Aanbeveling aan BJZ Gelderland, Entréa en de Raad voor de Kinderbescherming	14
4.3 Aanbeveling aan BJZ Gelderland en Dimence	14
Bijlage: Verantwoording.....	17

Hoofdstuk 1 Inleiding

De tweejarige peuter A. verbleef vanaf april 2010 in een pleeggezin en werd in augustus 2010 onder toezicht gesteld van Bureau Jeugdzorg Gelderland (hierna: BJZ Gelderland). In januari 2011 logeerde A. enkele dagen bij moeder. De peuter zou eind januari weer bij haar gaan wonen en dit ongebeleide bezoek was een voorbereiding daarop. Aan het einde van het meerdaagse bezoek werd peuter A. met ernstig hersenletsel opgenomen in een ziekenhuis, waar A. de volgende dag overleed. De moeder van A. en haar toenmalige partner K. werden aangehouden door de politie. In februari 2012 werd moeder vrijgesproken van betrokkenheid bij het overlijden van haar kind. K. werd door de rechtbank veroordeeld voor zware mishandeling van A. met de dood tot gevolg.

Wanneer een kind overlijdt door mishandeling, terwijl hulpverleners actief zijn in het gezin, leidt dit tot vragen en tot maatschappelijke onrust. Is er iets misgegaan in de zorg die verleend is en wat dan? Hebben de verschillende organisaties zorgvuldig gehandeld en hebben zij in voldoende mate samengewerkt? Om antwoord te kunnen geven op deze vragen doet de Inspectie Jeugdzorg in dit soort situaties een diepgaand onderzoek naar het handelen van de betrokken organisaties.¹ Zij werkt hierbij zo nodig samen met collega inspecties. Op basis van de resultaten van het onderzoek volgt een beoordeling van de geboden zorg.

In dit rapport beoordeelt de Inspectie Jeugdzorg de kwaliteit van de besluitvorming over de terugkeer van A. naar moeder en de kwaliteit van de voorbereiding op die terugkeer. Het onderzoek is uitgevoerd bij de partijen die betrokken waren bij de terugkeer van A. naar moeder, namelijk BJZ Gelderland, de pleegzorgaanbieder Entréa en de Raad voor de Kinderbescherming (hierna: Raad). Daarnaast beoordelen de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie voor de Gezondheidszorg de communicatie tussen BJZ Gelderland en de GGZ-instelling Dimence² tijdens de ondertoezichtstelling van peuter A. Tot slot worden aanbevelingen gedaan om de geconstateerde knelpunten weg te nemen en zo de kwaliteit van de zorg te verbeteren.

Werkwijze

In de eerste plaats resulteert een calamiteitenonderzoek in een onderbouwd oordeel over het handelen van de betrokken organisaties. Om de kwaliteit van de zorg aan A. en moeder te beoordelen, bracht de Inspectie Jeugdzorg het verloop van de hulpverlening in kaart op basis van interne rapportages, dossieronderzoek en gesprekken met uitvoerend medewerkers. De Inspectie voor de Gezondheidszorg heeft vragen gesteld aan de GGD Nijmegen³ en aan Dimence. Vervolgens is Dimence verzocht om de casus te evalueren en aan te geven welke maatregelen worden getroffen om de zorg te verbeteren.

¹ Leidraad melden van calamiteiten. Inspectie Jeugdzorg, 2011.

² Dimence valt onder het toezicht van de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

³ De GGD Nijmegen valt onder het toezicht van de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

Naast een onderbouwd oordeel levert een calamiteitenonderzoek in veel gevallen aanwijzingen op over structurele tekortkomingen in de hulpverlening. Het is van belang dat organisaties ook zelf stilstaan bij wat er is gebeurd in de casus en welke stappen zijn gezet om mogelijke risico's voor een kind te beperken. Vervolgens kan bepaald worden welke veranderingen nodig zijn om ernstige incidenten in de toekomst zoveel als mogelijk is te voorkomen. Vanuit die gedachte wordt in dit rapport ook aangegeven welke lessen uit deze zaak kunnen worden geleerd.

Na afloop van het eigen onderzoek naar deze casus heeft de Inspectie Jeugdzorg vertegenwoordigers van BJZ Gelderland, Entréa en de Raad voor de Kinderbescherming uitgenodigd voor een bijeenkomst. Het doel van deze bijeenkomst was om de hulpverlening aan A. nader te analyseren en op zoek te gaan naar de dieperliggende oorzaken van zaken die niet goed gegaan zijn in de samenwerking bij de zorg voor dit kind. De inspectie vindt het positief dat de betrokkenen hebben meegewerkt aan de leerbijeenkomst. Door ieders bereidheid om het eigen handelen ter discussie te stellen zijn de knelpunten in deze zaak op tafel gekomen, evenals onderliggende verklaringen daarvoor. Ook zijn mogelijke oplossingsrichtingen benoemd. De opbrengst van de leerbijeenkomst is benut bij het formuleren van de aanbevelingen.

Met het publiceren van dit rapport is het onderzoek afgerond en begint het vervolgtraject. De inspecties zien het als hun verantwoordelijkheid om te bewaken dat de betrokken organisaties de juiste maatregelen nemen om de hulpverlening te verbeteren en nieuwe calamiteiten zoveel als mogelijk te voorkomen.

Leeswijzer

Dit rapport begint met een beschrijving van de casus (hoofdstuk 2), gevolgd door de beoordeling van het handelen van betrokken organisaties (hoofdstuk 3). Het rapport eindigt met een aantal aanbevelingen om de hulpverlening te verbeteren (hoofdstuk 4).

Hoofdstuk 2 Bevindingen

Dit hoofdstuk bevat een samenvatting van het verloop van de casus, opgedeeld in vier periodes:

- 2.1 Periode van februari tot augustus 2010
- 2.2 Periode van augustus tot november 2010
- 2.3 Periode van november 2010 tot januari 2011
- 2.4 Periode vanaf januari 2011

Drie onderdelen van BJJZ Gelderland waren betrokken bij de hulpverlening aan A. en moeder, namelijk het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (hierna: BJJZ/AMK), de vrijwillige hulpverlening en de jeugdbescherming (hierna: BJJZ/JB). BJJZ/AMK verzocht de Raad om te onderzoeken of een ondertoezichtstelling (hierna: OTS) noodzakelijk was voor A. Tijdens het onderzoek van de Raad was er vanuit BJJZ vrijwillige hulp voor het gezin. Nadat de kinderrechtster een OTS had uitgesproken was de hulp aan A. en moeder in gedwongen kader en werd een gezinsvoogd van BJJZ/JB actief in het gezin. De organisaties Zandbergen en Entréa waren als pleegzorgaanbieder betrokken bij de casus. De Raad heeft de door BJJZ/JB voorgenomen terugplaatsing van A. naar moeder getoetst. De GGD Nijmegen was betrokken bij A. en Dimence bij moeder.

2.1 Periode van februari tot augustus 2010

BJJZ Gelderland start met vrijwillige hulpverlening aan A. en moeder.

In februari 2010 start BJJZ/AMK een onderzoek op basis van een anonieme melding over peuter A. De vader en moeder van A. zijn op dat moment nog bij elkaar en wonen met A. in een huis. Moeder verbreekt in de loop van het onderzoek de relatie met de vader van A. en verhuist een paar keer met A. Tijdens het onderzoek van BJJZ/AMK ontvangen moeder en A. spoedzorg in vrijwillig kader van BJJZ Gelderland. Bij de Gelderse pleegzorgaanbieder Entréa is niet direct een pleeggezin beschikbaar. Moeder gaat in april 2010 akkoord met een tijdelijke plaatsing van A. buiten Gelderland, in een pleeggezin van de organisatie Zandbergen.

BJJZ/AMK schat in dat vrijwillige hulpverlening aan moeder en A. op langere termijn niet toereikend is en vraagt daarom in april aan de Raad om te onderzoeken of hulp in een gedwongen kader nodig is. BJJZ/AMK stuurt in juni een verwijsbrief aan de GGZ-instelling Dimence, voor hulp aan moeder. In de brief staat dat A. uit huis is geplaatst, dat moeder graag weer voor haar kind wil zorgen en dat de Raad bezig is met onderzoek. BJJZ/AMK vermeldt in de brief enige informatie over het verleden van moeder en schrijft dat behandeling van moeder noodzakelijk is.

Vanaf juni 2010 is een jeugdhulpverlener van BJJZ Gelderland betrokken bij A. en moeder. Moeder verleent medewerking aan de hulpverlening, die dan nog in vrijwillig kader is. Op basis van contacten met moeder en overleg met een collega van Zandbergen concludeert een medewerker van Entréa dat moeder niet zal instemmen met een langdurende pleegzorgplaatsing van A. Om die reden wordt A. vanaf 1 juli 2010 geplaatst in een crisispleeggezin van Entréa in Gelderland. Vanaf dat moment is ook een pleegzorgbegeleider van Entréa betrokken bij A. en moeder.

De plaatsing van A. bij Entréa begint, anders dan gebruikelijk, niet met een periode van observatie en diagnostiek. De pleegzorgbegeleider concludeert op basis van beschikbare verslaglegging dat A. terug naar huis zal gaan. Ook pleegouders geven tijdens een gesprek met de inspectie aan, dat het bij de plaatsing van peuter A. in hun gezin duidelijk voor hen was dat A. weer naar huis zou gaan. Na onderzoek komt de Raad tot de conclusie dat hulp in een gedwongen kader noodzakelijk is voor A. en moeder. De Raad verzoekt de kinderrechter dan ook een OTS van een jaar voor A., uit te voeren door BJZ Gelderland. Ook wordt aan de kinderrechter een machtiging gevraagd om A. een jaar uit huis te plaatsen. De Raad concludeert in zijn rapport dat door hulpverlening een duidelijk beeld verkregen moet worden van het opvoedend handelen van moeder, zodat kan worden beoordeeld of moeder op termijn op verantwoorde wijze voor A. kan gaan zorgen.

2.2 Periode van augustus tot november 2010

Uitvoering OTS. A. verblijft in een pleeggezin, moeder bezoekt A. onder begeleiding.

In augustus stemt de kinderrechter in met het verzoek van de Raad voor een OTS van een jaar. Moeder brengt naar voren dat zij het eens is met het verzoek voor een OTS, maar niet met de uithuisplaatsing. Zij verzoekt de kinderrechter dan ook om de machtiging tot uithuisplaatsing voor uiterlijk drie maanden te verlenen, zodat in die tijd onderzoek kan worden gedaan naar haar thuissituatie en naar haar pedagogische vaardigheden. De kinderrechter honoreert dit verzoek en verleent een machtiging tot uithuisplaatsing voor drie maanden. In het plan van aanpak voor de OTS dienen volgens de kinderrechter randvoorwaarden te worden geformuleerd waaraan moeder moet voldoen, wil thuisplaatsing van A. serieus kunnen worden overwogen. Indien plaatsing van de minderjarige bij de moeder mogelijk is zal die plaatsing geleidelijk moeten worden opgebouwd. BJZ Gelderland en de Raad voor de Kinderbescherming gaan niet in beroep tegen de termijn van drie maanden. Het doorlopen van een beroepsprocedure vergt overigens ook ongeveer drie maanden.

De gezinsvoogd neemt in de eerste weken na de uitspraak contact op met moeder, met Entréa, met de Raad, met BJZ/AMK en met de jeugdhulpverlener van BJZ. Zowel de Raad als BJZ/AMK benadrukt het belang van hulp vanuit de GGZ voor moeder. BJZ/AMK heeft van Dimence begrepen dat in juli meerdere uitnodigingen aan moeder zijn gestuurd voor een intake bij Dimence, maar dat moeder niet is gekomen. Er moet volgens BJZ/AMK actief op worden toegezien dat moeder hier naar toe gaat en niet afhaakt. In het verleden is immers gebleken dat moeder vaak afspraken niet nakomt. De gezinsvoogd stelt Dimence niet op de hoogte van de uitspraak van de kinderrechter en het gedwongen karakter van de hulpverlening aan A. en moeder.

BJZ/AMK formuleert tijdens een intern overleg in augustus 2010 de volgende voorwaarden voor de terugkeer van A. naar moeder: hulp en zorg voor A. zijn geregeld, moeder ontvangt hulp bij Dimence en ambulante thuisbegeleiding kan starten om de opvoedingsvaardigheden van moeder te verstevigen. In september start de intake van moeder bij Dimence. In september geeft moeder ook mondeling toestemming aan de gezinsvoogd om informatie op te vragen bij Dimence.

In de 'zorgovereenkomst pleegzorg' die Entréa in september opstelt, staat dat het nodig is om te onderzoeken of en op welke voorwaarden A. terug kan naar huis. De begeleide bezoeken van moeder aan A. tijdens de OTS vinden plaats in het pleeggezin van Entréa.

Meestal is de gezinsvoogd aanwezig bij een begeleid bezoek, een keer is dat de pleegzorgwerker. Deze bezoeken worden door de gezinsvoogd niet planmatig geëvalueerd met moeder of met de pleegzorgbegeleider.

Het plan van aanpak voor de OTS dat de gezinsvoogd in oktober maakt, is vooral gericht op de ontwikkeling van A. Het vraagstuk 'hoe zicht te krijgen op de opvoedingsvaardigheden van moeder' komt niet aan bod in het plan van aanpak. In het plan van aanpak voor de OTS staat ook dat peuter A. op korte termijn bij moeder in de thuissituatie wordt geplaatst. Entréa heeft dit plan van aanpak niet ontvangen.

De gezinsvoogd stimuleert moeder om zoveel mogelijk zelf afspraken te maken met de zorginstanties in haar nieuwe woonplaats buiten Gelderland, waar moeder sinds juli een woning heeft. Aangezien de hulp in de thuissituatie niet op tijd kan starten, verzoekt de gezinsvoogd in oktober de kinderrechter om de uithuisplaatsing van A. met drie maanden te verlengen.

In oktober is de gezinsvoogd aanwezig bij een begeleid bezoek van moeder. Pleegouders geven dan aan dat zij betwijfelen of moeder wel weer voor A. zal kunnen zorgen, vanwege de draagkracht van moeder en het moeilijke gedrag van A. Eind oktober besluit BJZ/JB dat het traject tot thuisplaatsing van A. bij moeder ingezet kan worden, met als argumenten dat A. gehecht is aan moeder en dat moeder meewerkt aan de hulpverlening. Moeder heeft dan net aan de gezinsvoogd verteld dat ze een nieuwe vriend heeft, K. Ze wil graag dat de gezinsvoogd kennis maakt met K. en met hem bespreekt wat haar verwachtingen zijn over de opvoeding van A. De gezinsvoogd betreft de nieuwe vriend niet bij het traject om A. terug te laten keren naar moeder.

2.3 Periode van november 2010 tot januari 2011

Peuter A. verblijft in een pleeggezin, de terugkeer van A. naar moeder wordt voorbereid.

Begin november 2010 stemt de kinderrechter in met het verzoek van BJZ/JB om de uithuisplaatsing van A. met drie maanden te verlengen, dus tot begin februari 2011. Eind november is er overleg tussen moeder, BJZ/JB en Entréa en vervolgens beginnen de onbegeleide bezoeken van peuter A. aan moeder. Via de onbegeleide omgang kan moeder zich voorbereiden op de situatie dat A. weer bij haar zal wonen. Er wordt een planning voor de bezoeken gemaakt tot begin februari. Moeder belt tijdens de onbegeleide bezoeken van A. vaak naar de pleegouders met vragen, bijvoorbeeld over het langdurige huilen van A. Pleegouders krijgen uit de telefonische contacten met moeder de indruk dat K. bij moeder woont of in ieder geval aanwezig is tijdens de bezoeken van A.

De pleegzorgbegeleider van Entréa evalueert elk onbegeleid bezoek van A. aan moeder met de pleegouders, maar speelt deze informatie niet systematisch door aan de gezinsvoogd. Ook buiten de vaste evaluatiemomenten geven pleegouders opvallende zaken rond A. en moeder steeds door aan de pleegzorgbegeleider. De gezinsvoogd belt niet na elk bezoek van A. aan moeder naar pleegouders of naar moeder om te informeren hoe het is gegaan. Wel heeft de gezinsvoogd met pleegouders en moeder gesproken over de bezoeken van A. aan moeder.

Eind november 2010 maakt BJZ/JB een veiligheidsinschatting van de thuissituatie van moeder voor A., de nieuwe vriend van moeder wordt hier niet bij betrokken. De Raad ontvangt vervolgens het verzoek van BJZ/JB om het voornemen tot de terugplaatsing van A. naar moeder te toetsen.

Op basis van informatie van BJZ/JB dient de Raad te toetsen in hoeverre is voldaan aan de voorwaarden voor de thuisplaatsing van A. De Raad komt tot de conclusie dat er informatie ontbreekt in de rapportage van BJZ/JB, zeker gezien de achtergrond van moeder. De Raad stelt aanvullende vragen, gericht op de opvoedingsvaardigheden en de problematiek van moeder. De Raad vraagt de gezinsvoogd om aan te geven welke feitelijke veranderingen er zijn wat betreft de eerder geconstateerde onderstimulering van A. en het feit dat moeder onvoldoende aansluit bij A. Moeder gaf de gezinsvoogd in september 2010 mondeling toestemming voor navraag bij de GGZ, maar het duurt tot half december voor de gezinsvoogd telefonisch contact opneemt met Dimence. De gezinsvoogd vraagt Dimence dan om informatie over de hulpverlening aan moeder. Hoewel Dimence geen informatie wil geven zonder schriftelijke toestemming van moeder, schrijft de gezinsvoogd in reactie op de aanvullende vragen aan de Raad voor de Kinderbescherming dat 'er nu professionele hulp is voor moeder bij het verwerven van opvoedingsvaardigheden en dat vanuit de OTS kan worden toegezien of moeder alle afspraken nakomt. Moeder gaat A., anders dan voorheen, opvoeden met specialistische ondersteuning. Verder heeft moeder toestemming gegeven om contact te hebben met haar hulpverlener bij Dimence, de hulp is hier op gang aan het komen'. Het antwoord van de gezinsvoogd gaat over de hulpverlening die ingezet zal worden en gaat niet in op feitelijke veranderingen in de opvoedingsvaardigheden van moeder. Op basis van de aanvullende informatie van de gezinsvoogd stemt de Raad vervolgens in met de terugkeer van A. naar moeder.

2.4 Periode vanaf januari 2011

A. verblijft nog in het pleeggezin en gaat voor een onbegeleid weekendbezoek naar moeder.

Begin januari 2011 heeft moeder een overleg met BJZ/JB en Entréa, maar moeder meldt zich af vanwege ziekte. Moeder heeft dan twee onbegeleide bezoeken afgezegd in de laatste maand. Het gedrag van moeder is volgens Entréa echter niet zodanig dat dit aanleiding geeft tot ongerustheid. Entréa staat dan ook achter het besluit van de gezinsvoogd om de thuisplaatsing van A. door te zetten; A. zal eind januari verhuizen naar moeder. De gezinsvoogd ziet moeder en A. niet tussen half november 2010 en half januari 2011. Er is wel telefonisch contact.

Half januari is peuter A. een weekend bij moeder ter voorbereiding op de geplande verhuizing terug naar moeder. Het weekendbezoek van A. aan moeder wordt verlengd met een dag, omdat moeder en A. op maandag een kinderdagcentrum bezoeken, samen met de gezinsvoogd. De gezinsvoogd maakt die dag ook kennis met K., de nieuwe vriend van moeder. 's Middags spreekt de gezinsvoogd met de thuiszorgmedewerker, moeder en haar nieuwe vriend. Aan het begin van de avond wordt peuter A. met hersenletsel opgenomen in het ziekenhuis, waar A. de volgende dag overlijdt.

Op de dag dat A. overlijdt wordt duidelijk bij BJZ/JB dat Dimence begin januari aan BJZ/AMK een bericht heeft gestuurd dat moeder is uitgeschreven bij Dimence vanwege het niet nakomen van afspraken. De gezinsvoogd ontvangt begin maart een mailbericht van Dimence met dezelfde strekking. Dimence wordt in april 2011 via de Inspectie voor de Gezondheidszorg op de hoogte gesteld van het overlijden van A.

Hoofdstuk 3 Beoordeling

Hoofdstuk 2 bevat een weergave van het verloop van de casus. In dit hoofdstuk beoordeelt de inspectie het handelen van de betrokken organisaties in de casus op de volgende punten:

- de besluitvorming over de terugkeer van A. naar moeder;
- de voorbereiding van de terugkeer van A. naar moeder en
- de communicatie tussen BJZ Gelderland en Dimence tijdens de OTS van A.

De beoordeling is gebaseerd op de onderzoeksbevindingen van de Inspectie Jeugdzorg en de beantwoording van de vragen van de Inspectie voor de Gezondheidszorg door Dimence. De onderbouwing van het oordeel is gebaseerd op het onderzoek van de inspecties en aangevuld met de uitkomsten van de leerbijeenkomst.

3.1 De besluitvorming over de terugkeer van A. naar moeder

Het oordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat de kwaliteit van de besluitvorming door BJZ Gelderland en de Raad voor de Kinderbescherming over de terugkeer van A. naar moeder onvoldoende was.

Onderbouwing

BJZ/JB heeft bij de besluitvorming over de terugkeer van A. naar moeder onvoldoende gebruik gemaakt van relevante informatie over A. en moeder die beschikbaar was uit onderzoeken van BJZ/AMK en de Raad. Daarnaast is relevante informatie over A. en moeder niet bij BJZ/JB terechtgekomen; BJZ/JB heeft deze informatie niet actief opgevraagd en anderen hebben deze informatie niet aan BJZ/JB aangeboden.

De inhoudelijke voorwaarde van de kinderrechter (namelijk: onderzoek of terugkeer van A. naar moeder mogelijk is) heeft te weinig op de voorgrond gestaan bij het handelen van BJZ/JB en Entréa. De betrokken hulpverleners hebben onvoldoende een relatie gelegd tussen de achtergrond van moeder en de mogelijke consequenties voor haar mogelijkheden als opvoeder. Zij hebben het belang van diagnostisch onderzoek voor moeder onvoldoende onderkend, of daar in ieder geval onvoldoende werk van gemaakt. Hoewel Entréa in de zorgovereenkomst vermeldt dat onderzocht moet worden of A. terug kan naar huis, hebben medewerkers in de praktijk uitsluitend gekoerst op thuisplaatsing. De gezinsvoogd en de pleegzorgwerker hadden steeds het beeld dat A. terug naar huis zou gaan en dat moeder meewerkte.

De Raad stelde naar aanleiding van de voorgenomen terugplaatsing van A. kritische vragen aan BJZ/JB over de feitelijke veranderingen bij moeder ten opzichte van eerder geconstateerde punten van zorg. De gezinsvoogd ging in de beantwoording van de aanvullende vragen van de Raad uitgebreid in op de gewijzigde omstandigheden van moeder en op de toekomstige hulpverlening, maar meldde geen feitelijke veranderingen in de opvoedingsvaardigheden van moeder. Toch ging de Raad akkoord met het besluit van BJZ/JB om A. terug te plaatsen bij moeder.

3.2 De voorbereiding van de terugkeer van A. naar moeder

Het oordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat de kwaliteit van de voorbereiding door BJJZ Gelderland en Entréa van de terugkeer van A. naar moeder onvoldoende was.

Onderbouwing

In de zorgovereenkomst van Entréa stond dat onderzoek nodig was naar de vraag of en onder welke voorwaarden A. terug naar huis kon. Toch is bij de plaatsing van A. in het pleeggezin van Entréa in juli 2010 niet gestart met een periode van observatie en diagnostiek om te kijken wat A. nodig had.

Vervolgens is noch de begeleide, noch de onbegeleide omgang tussen moeder en kind systematisch geëvalueerd door de gezinsvoogd en de pleegzorgwerker. Er is onvoldoende stilgestaan bij de overgang van begeleide naar onbegeleide omgang; op basis waarvan was moeder hier klaar voor en hoe werd gevolgd of deze overgang goed verliep? Er is geen sprake geweest van opbouw via (gedeeltelijk) begeleide bezoeken van A. in de thuissituatie. Het gedrag van moeder en de ervaringen van pleegouders met moeder tijdens de onbegeleide bezoeken zijn niet systematisch betrokken bij de voorbereiding van de terugkeer van A. naar moeder.

De nieuwe vriend van moeder, die sinds oktober 2010 in beeld was, werd niet betrokken bij de voorbereiding van de thuisplaatsing van A. en hij maakte ook geen onderdeel uit van de laatste veiligheidsinschatting die BJJZ/JB eind november maakte van de thuissituatie.

Er was vanaf de start van de OTS onvoldoende coördinatie in de zorg voor moeder en A. BJJZ Gelderland en Entréa hebben te weinig als team gewerkt. De communicatie tussen BJJZ en Entréa was onvoldoende gestructureerd. De besluitvorming was meer gebaseerd op inschattingen dan op feitelijke informatie.

3.3 De communicatie tussen BJJZ Gelderland en Dimence tijdens de OTS van A.

Het oordeel van de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie voor de Gezondheidszorg luidt dat er tijdens de OTS van A. onvoldoende is gecommuniceerd tussen BJJZ Gelderland en Dimence.

Onderbouwing

In juni 2010 verwees BJJZ/AMK moeder naar Dimence voor behandeling. De verwijfsbrief bevatte een toelichting op het verleden van moeder en informatie over de actuele situatie van moeder en A. In juli 2010 meldde Dimence aan BJJZ/AMK dat moeder niet was gekomen voor een intake, ondanks meerdere uitnodigingen.

Tussen juli en december 2010 is er geen contact geweest tussen Dimence en BJJZ Gelderland. Dimence was daardoor onvoldoende op de hoogte van de actuele situatie. BJJZ nam pas half december 2010 contact op met Dimence, nadat het interne besluit van BJJZ/JB tot terugkeer van A. naar moeder al was genomen. Toen BJJZ/JB in de weken na het telefonische contact met Dimence geen informatie ontving over de behandeling van moeder, is dit signaal onvoldoende op waarde geschat. Aan de andere kant had Dimence eerder dan in januari 2011 aan BJJZ/AMK moeten melden dat moeder na de intake niet meer verscheen op de geplande afspraken.

Hoofdstuk 4 Aanbevelingen

In hoofdstuk 3 staat het oordeel van de inspecties over het handelen van de betrokken organisaties. In dit hoofdstuk wordt toegelicht welke lessen uit deze zaak kunnen worden geleerd.

4.1 Leerbijeenkomst

Zoals vermeld in hoofdstuk 1, heeft de Inspectie Jeugdzorg onderdelen van de hulpverlening aan A. en moeder nader geanalyseerd in een bijeenkomst met vertegenwoordigers van BJZ Gelderland, Entréa en de Raad. De deelnemers vanuit de drie organisaties waren niet als uitvoerend medewerker bij de casus betrokken. In de bijeenkomst zijn de belangrijkste knelpunten in de casus geïnventariseerd. Vervolgens hebben de deelnemers met elkaar gezocht naar verklaringen en oplossingsrichtingen voor de ervaren knelpunten.

De kwaliteit van de besluitvorming over de terugkeer van A. naar moeder en de voorbereiding daarop was onvoldoende. Uit het onderzoek en de leerbijeenkomst komen hiervoor de volgende oorzaken naar voren:

- Medewerkers hebben het zicht verloren op de oorsprong van de zorgen over A. en belangrijke informatie over moeder die bekend was bij de start van de hulpverlening is naar de achtergrond verdwenen.
- De kinderrechter gaf een machtiging uithuisplaatsing voor de periode van drie maanden in plaats van het jaar waarom was verzocht. Drie maanden is een korte periode voor een zorgvuldige besluitvorming over en uitvoering van een eventuele terugplaatsing. Vanwege de beperkte tijd die beschikbaar was, is het besluit van de kinderrechter bij BJZ Gelderland geïnterpreteerd als opdracht om te blijven koersen op thuisplaatsing van A. bij moeder.
- Er was onvoldoende sprake van een gezamenlijke koers van de medewerkers: op belangrijke momenten in de hulpverlening is te weinig het overleg gezocht, de overgang van vrijwillige naar gedwongen hulp voor A. heeft niet geleid tot een gezamenlijke evaluatie van de hulpverlening en nieuwe informatie heeft de koers onvoldoende beïnvloed.
- De begeleiding door BJZ/JB heeft zich vooral gericht op het organiseren van zorg voor A. en zicht op A. in de thuissituatie. Een kritische blik op het netwerk, de problematiek en de mogelijkheden van moeder raakte op de achtergrond.
- De gezinsvoogd van BJZ/JB is onvoldoende inhoudelijk ondersteund in deze casus.
- De pleegzorgbegeleider van Entréa heeft de casus niet besproken tijdens de werkbegeleiding.
- De gezinsvoogd had weinig contact met het eigen netwerk van moeder, om die reden vormde het netwerk geen bron van informatie over hoe het met A. ging tijdens de onbegeleide bezoeken aan moeder.

4.2 Aanbeveling aan BJZ Gelderland, Entréa en de Raad voor de Kinderbescherming

De inspectie verwacht dat BJZ Gelderland, Entréa en de Raad voor de Kinderbescherming maatregelen nemen om de geconstateerde knelpunten weg te nemen. De opbrengst van de leerbijeenkomst is benut bij het formuleren van de aanbeveling over terugkeer naar huis.

Zorg ervoor dat het proces van terugkeer van jeugdigen naar huis in een gedwongen kader zo georganiseerd is dat:

- informatie over de oorsprong van de zorgen over jeugdigen en de context bekend is bij de betrokken organisaties en in het vizier blijft;
- de voorwaarden voor terugkeer van jeugdigen naar huis bekend zijn bij en gedeeld worden door betrokken organisaties;
- er sprake is van goede uitwisseling van informatie tussen de betrokken organisaties;
- BJZ en zorgaanbieders samenwerken bij belangrijke momenten in de hulpverlening, zoals het maken van risicotaxaties, het kiezen van de verblijfplaats van jeugdigen en het evalueren van (on)begeleid bezoek van jeugdigen aan hun ouder(s);
- zoveel mogelijk actuele informatie van direct betrokkenen wordt gebruikt om situaties te beoordelen en beslissingen te nemen;
- waar mogelijk het eigen netwerk van cliënten benut wordt;
- medewerkers adequate ondersteuning en aansturing ontvangen.

De Inspectie Jeugdzorg verwacht van BJZ Gelderland, de Raad voor de Kinderbescherming en Entréa dat zij, zowel in de eigen organisatie als in de samenwerking met elkaar, deze aanbeveling vertalen in (een) verbeterplan(nen) met concrete maatregelen. De inspectie beoordeelt vervolgens of het verbeterplan volledig, realistisch en ambitieus is. Dit betekent dat wordt beoordeeld of de maatregelen gericht zijn op de geconstateerde tekortkomingen, of het plan voldoende waarborgen bevat om te kunnen slagen en of er vaart zit in de aanpak van de tekortkomingen. Vervolgens controleert de inspectie de invoering van de maatregelen in de praktijk, totdat het verbeterplan is uitgevoerd.

De inspectie beveelt de provincie Gelderland en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan om toe te zien op de totstandkoming van het plan. De inspectie zal de provincie Gelderland en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie informeren over de voortgang van het toezicht.

4.3 Aanbeveling aan BJZ Gelderland en Dimence

De communicatie tussen BJZ Gelderland en Dimence tijdens de OTS van A. was onvoldoende. Een verklaring hiervoor is volgens de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie voor de Gezondheidszorg de volgende factor:

- BJZ Gelderland en Dimence hebben verschillende opvattingen over het delen van informatie.

De Inspectie voor de Gezondheidszorg verwacht dat Dimence de kwaliteit van de communicatie verbetert en heeft Dimence daarom gevraagd welke verbetermaatregelen worden getroffen.

Als reactie op de gang van zaken in deze casus wil Dimence in vergelijkbare situaties de context van de cliënt beter in kaart brengen, om als ketenpartners samen verantwoordelijkheid te dragen voor de zorg aan gezinnen. Dimence heeft aangegeven intern aandacht te vragen voor cliënten in hun rol als ouders, vooral bij verwijzingen vanuit Bureau Jeugdzorg, en voor sneller telefonisch overleg met Bureau Jeugdzorg.

De Inspectie Jeugdzorg beveelt BJZ Gelderland aan om in vergelijkbare situaties in de toekomst de betrokken GGZ-instellingen, zoals Dimence, voldoende op de hoogte te houden van relevante ontwikkelingen in de hulpverlening en de ernst van de situatie.

De verbetering van de communicatie tussen BJZ Gelderland en Dimence zal gevolgd worden door de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie voor de Gezondheidszorg gezamenlijk.

Bijlage: Verantwoording

Gesprekken

- Entréa: pleegzorgbegeleider en werkbegeleider
- Entréa: pleegouders
- Bureau Jeugdzorg Gelderland: gezinsvoogd en gedragswetenschapper
- Raad voor de Kinderbescherming: medewerker toetsende taak en teamleider toetsende taak

Documentatie

- Correspondentie tussen IGZ en Dimence over de calamiteit
- Feitenrelaas over de calamiteit, GGD Nijmegen
- Feitenrelaas over de calamiteit, Entréa
- Feitenrelaas over de calamiteit, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Feitenrelaas over de calamiteit, Raad voor de Kinderbescherming
- Melding aan de Inspectie Jeugdzorg, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Brief van Dimence aan BJZ/AMK over uitschrijving van moeder
- Brief aan BJZ/KB over tussentijdse beëindiging uithuisplaatsing, Raad voor de Kinderbescherming
- Beslissing verlenging uithuisplaatsing, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Beslissing einde uithuisplaatsing, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Verzoek verlenging machtiging uithuisplaatsing, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Beslissing tot uithuisplaatsing, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Plan van Aanpak OTS, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Contactjournaals, actiejournaals, beslisjournaals en risicotaxaties, Bureau Jeugdzorg Gelderland
- Werkaantekeningen pleegzorgbegeleider, Entréa
- Zorgovereenkomsten pleegzorg (start en einde pleegzorg), Entréa
- Eindrapportage ambulante spoedhulp, Entréa
- Verzoek tot ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing, Raad voor de Kinderbescherming
- Verwijsbrief moeder van BJZ/AMK voor hulp door Dimence
- Raadsrapport onderzoek civiele zaken, Raad voor de Kinderbescherming
- Verzoek tot onderzoek Raad voor de Kinderbescherming, BJZ/AMK Gelderland
- Beschikkingen, Rechtbank Arnhem